

RUTTKAY-MIKLIÁN ESZTER

A szinjai hanti rokonsági terminológia

The present paper is a primarily descriptive study in the kinship terms found in the Sinia Khanti dialect. The diachronic and comparative aspects are not explored here, the emphasis is on the presentation of the taxonomy and the use of the terminology. Thus the terms not only for interpersonal but also for inter-group relations are discussed here, as is the use of first names as well as terms of Russian origin.

1. Bevezetés

Az alábbiakban közreadott tanulmány „A szinjai hantik rokonsági csoportjai” című PhD disszertációm részét képezi (Ruttkay 2004a). A disszertáció alapvetően néprajzi-antropológiai témájú. A rokonsági terminológia vizsgálata során elsősorban annak használatára helyezem a hangsúlyt, hiszen éppen a megfelelő terminusok alkalmazása alapján kaphatunk képet a rokonsági csoportok szerveződéséről, az egyes tagok hovatartozásáról. A rokoni kapcsolatokat legnyilvánvalóbban éppen e terminusok jelzik.

Az eddigi kutatások néprajzi szempontból elsősorban az osztályozó rendszer feltárására és a terminológiai egybeesések eredetének társadalmi okaira – a levirátus és a szororátus intézményére – irányultak. Saját vizsgálataim során az egyes terminusokkal jelölt csoportok körülhatárolására törekedtem.

Nyelvészeti szempontból az obi-ugor rokonsági terminológia viszonylag jól kutatott területnek számít. Az idevágó manysi adatok legújabb összegzése éppen e folyóirat 101. kötetében látott napvilágot (Bíró 2004). A szinjai hantik által beszélt nyelvjárás azonban – így a rokonsági terminológia is – meglehetősen hiányosan adatolt, ezért a mellékletekben nemcsak az egyes terminusokat közlöm, hanem készülő szinjai hanti értelmező szótáram vonatkozó szócikkeit is.

2. A hanti rokonsági terminológia kutatása

A hanti rokonsági terminológiáról több alapos – elsősorban nyelvészeti szempontú – tanulmány jelent meg. Karjalainen (1912–1913) összegyűjtötte, rendszerezte a rendelkezésére álló összes nyelvjárás adatait, és etimológiai elemzést is végzett, míg Steinitz (1957) a terminológia és a társadalom összefüggéseire is

felhívta a figyelmet. A tudománytörténeti pontosság kedvéért érdemes megemlíteni Harva (1937) munkáját is. Az újabb nyelvészeti elemzések (Vávra 1966, Koškareva 1991) közül Koškareva munkája tartalmazza a legtöbb új eredményt, hiszen kazimi nyelvjárási adatai saját gyűjtés eredményei, és néprajzi jellegű kiegészítő információi alapján új szempontokat is be tudott emelni elemzésébe. Az egyes csoportokra vonatkoztatva újabb néprajzi adatok, elemzések is jelentek meg (Lukina 1973, Pika 1982, Csepregi 1997), és etnológiai összefoglalás is ismert a finnugor népek köréből (Bodrogi 1961, 1971). Az obiugor rokonsági terminológia értelmezését legújabban Sárkány Mihály (1997) kísérelte meg, aki házassági preferenciákból eredezteteti egyes terminusok azonoságát.

A szakirodalom alapján összefoglalva elmondható, hogy a hantik rokonaikat osztályozó rendszerben tartják számon. Az osztályok alapvetően az egyenes – oldalági, apai – anyai, férfi – nő, idősebb – fiatalabb jegyek mentén szerveződnek, de az egyes osztályok kialakításában e jegyek eltérő mértékben játszanak szerepet. Az osztályokon belül kiegészítő jegyekkel pontosíthatók a megnevezések. Az egyes osztályok határait több-kevesebb pontossággal sikerült feltárni. Az egyes osztályokba tartozó rokonokra vonatkozó rokonsági terminus azonos, és azonosak a velük való viselkedés szabályai is. Nyelvészeti szempontból megjegyzendő, hogy a közeli rokonok megnevezése nyelvjárásonként közel azonos, a távolabbi rokonság megnevezésekor már vannak ingadozások nyelvjárásonként, sőt adatközlőnként is (Koškareva 1991: 113). A színjai hanti rokonsági terminológia rendszere alapvetően megegyezik a többi nyelvjárásokéval ismerttel, egyes terminusok esetében azonban mind nyelvileg, mind a használat körét tekintve vannak eltérések.

3. A színjai rokonsági terminológia

A hanti rokonsági terminológia alapján az egyenes ági felmenők konkrét, egy személyt jelölő megnevezést kapnak. Ilyen az 'apa' (*asi*), az 'anya' (*an̄ki*), az 'apai nagyapa' (*unāsi*), az 'apai nagyanya' (*unān̄ki*), az 'anyai nagyapa' (*asīki*), az 'anyai nagyanya' (*an̄kimi*). A mostohanagyszülők is megkapják a vér szerinti rokonnak kijáró megnevezést, de ebben az esetben is mindig egy konkrét személyről van szó. Az egyenes ági leszármazottak – a 'fű- és lánygyermek' (*põx, ewi*) – esetében természetesen nem beszélhetünk „egyediségről”, a fogalom mégis meglehetősen jól körülhatárolt.

Az oldalági rokonok megnevezése már nem egyénekre, hanem különböző kritériumoknak megfelelő rokonok csoportjára vonatkozik. Az egyes osztályok tartalmára nézve Steinitz kazimi hanti anyagon alapuló meghatározását idézem

példaként a 'bátyák'¹ (*jaj*) osztályára: „a *jaj* tehát nem egyetlen rokon elnevezésére szolgáló név, mint *asi* 'apa', hanem a rokonok egy világosan körülhatárolt csoportjának tagját jelöli. A *jaj*-féle rokonaim egy nagy nemzetségben több tucatnyian vannak összesen: mégpedig az én bátyáim, az apám öccsei; továbbá pedig a két generációval idősebb nemzetségi rokonaimnak a fiai is: apám bátyjainak a fiai, az apám második és harmadik fokú unokatestvérei stb. Továbbmenve még ebbe a generációba tartozó férfirokonaim, akiknek azonban csak igen távolról kell velem rokonságban lenniük, akiknek a vérrokonságát esetleg nem is lehet megállapítani, de akik az én nemzetségemhez tartoznak. A *jaj* jelentéstartalmát még több ponttal is ki lehetne tölteni.” (Steinitz 1957: 325.)

Apai vonalon tehát az egyenes ági felmenők megkülönböztetett, egyedi megnevezést kapnak. Az ego és az apa, valamint az apa és a nagypapa közötti korosztályon belül a férfi–női megkülönböztetés kap további szerepet, azaz az egónál idősebb, az apánál fiatalabb oldalági férfirokonok a 'bátyák' (*jaj*), az e korosztályba tartozó oldalági nőrokonok a 'nővérek' (*öpi*) osztályát alkotják, az apánál idősebb, de a nagypapánál fiatalabb korosztály férfi tagjai az 'apai nagybácsik' (*jiri*), nő tagjai az 'apai nagynénik' (*asawi*). E két utóbbi osztály tehát megfelel az apa bátyjainak, nővéreinek. Az egónál fiatalabb oldalági rokonok a 'kistestvér' (*apsi*) osztályba kerülnek, amelynek terminusában a nembeli megkülönböztetés a színjai nyelvjárásban nem jelenik meg, de szükség esetén 'férfi/nő kistestvérem' (*χu-*, *ne-apsi*) formában lehet utalni erre is. Az ego gyermekei – mint egyensági rokonok – megkülönböztetett nevet kapnak (fiú, lány), az 'unokák' (*xili*) osztályába tartozókra azonban a kistestvérekéhez hasonlóan egy terminus van a színjai nyelvjárásban, amit szintén pontosítani lehet a nemre utalással. A férfi és női rokonok leszármazottait eltérő megnevezés illeti. A férfiak leszármazottai az egóhoz viszonyított koruk és nemük szerint a bátyák – nővérek, a kistestvérek vagy az unokák – a kistestvérek gyermekei – megfelelő osztályába kerülnek. Ezzel szemben a nők leszármazottainak osztályozásában nem az ego és az illető leszármazott közötti korviszony, hanem az ego és a nőrokon közötti korkülönbség számít: a nővérek gyermekei közül a fiúkat *lexu*, a lányokat *oxi* terminus illeti, a 'húgok' (*ne-apsi*) gyermekei az unokák meglehetősen tág osztályába esnek.

Anyai vonalon a nagyszülők (anyai nagypapa, ill. nagymama) egyedi elnevezésén túl az anya apai águ rokonsági osztályai jelölik ki az ego rokonsági osztályait is: az anyánál idősebb férfirokonok (az anya bátyjai) az 'anyai nagybácsik' (*aka*), a nők (az anya nővérei) az 'anyai nagynénik' (*ima*) lesznek, és ugyanígy alakul ki az anya kistestvéreiből nemnek megfelelően az 'anyai

¹ Az egyes osztályok terminusának fordításakor a legjellemzőbb magyar terminust használok, de értelemszerűen a magyaráztatnak megfelelő kategóriát kell alatta érteni akkor is, ha erre a jelentést megadó idézőjel nem utal, csak a magyar terminus szerepel.

bátyák' (*urti*) és 'anyai nénék' (*nij*) osztálya. Az anya nőrokonainak leszármazottai az 'anyai unokatestvérek' osztályát alkotják, melynek terminusa nem-beli megkülönböztetésre alkalmas (*ās-ewi*, *ās-pōχ*), a korviszonyokra azonban – sem az anyához, sem az egóhoz viszonyítva nem utal: hanti megfogalmazás szerint „két lánytestvér gyermekeit” jelöli. Az anya férfirokonainak leszármazottai az anyához viszonyított korosztályok szerinti osztályokba esnek: az anyánál idősebbek az anyai nagybácsik – nagynénik, a fiatalabbak az anyai bátyák – nénék osztályába kerülnek, ez utóbbiak gyermekei majd az általános unoka kategória tagjai lesznek.

A házassági rokonok számontartása is osztályonként történik: az azonos osztályba tartozók – azonos terminussal illetett – rokonok házastársát is közös terminus illeti. A 'férj' (*iki*) és a 'feleség' (*imi*) számára a színjai nyelvjárásban ugyanaz a két megnevezés használatos az 'anyósok' (*ōntəp*) és 'apósok' (*ūp*) osztályára, amibe a házastárs szülein kívül belekerülnek idősebb férfirokonai és azok feleségei is.² A feleség fiatalabb férfirokonai szintén az 'apósok' osztályába kerülnek, a férj fiatalabb férfirokonaira azonban külön elnevezést használnak: a feleségnek *leχu*-i lesznek, feleségük *leχu-meñ*. A férj felesége nőrokonait és azok férjét *kili* terminussal nevezi meg. A feleség számára férje idősebb nőrokonai beletartoznak az anyósok kategóriájába, férjük azonban nem após, hanem 'vő' (*wəŋ*) lesz, míg a fiatalabb nőrokonok külön elnevezéssel bírnak, így *ort*-ként, férjükről pedig *ort*-*wəŋ*-ként beszélnek. Az anyósok és apósok számára a rokon házastársa 'vő' (*wəŋ*), illetve 'meny' (*meñ*), de a terminus pontosítható a házastárs terminusával alkotott összetétellel (pl. 'unoka-vő' *χili-wəŋ*). A legfiatalabb korosztályra a vér szerinti rokonságban is használatos unokák megnevezést használják.

Az apai és az anyai rokonok házastársainak megnevezése a megfelelő osztályok szerint a következő képpen alakul: az apai vonalon az apai nagybácsik felesége *ima*, a bátyáké *āñχi*, a fiatalabbaké *meñ*, szükség szerint az unokára utaló előtaggal kiegészítve (*χili-meñ*). Az apai ágon a nőrokonok férjei: a legidősebb korosztálynak számító apai nagynénik férje *jiri*, a saját lánygyermek és az unokák férje *wəŋ*. A nővérek és húgok férje a fiútestvér számára *wəŋ*, lánytestvér számára *kili*.

A anyai vonalon az anyánál idősebb férfirokonok, az anyai nagybácsik felesége megkapja az anyai nagynéni *ima* terminusát, míg az anyai nagynéni férje az anyai nagybácsival azonos osztályba (*aka*) tartozik. Az anya fiatalabb férfirokonainak felesége – meglepő módon – az apai ág nővéreivel azonos megnevezést (*ōpi*) kap, míg az anya húgainak férjére a mostohaapára is

² Ellentétben a szakirodalomban tárgyalt kazimi nyelvjárással, amelyben a feleség és a férj idősebb férfirokonait különböző terminussal nevezik meg (Koškareva 1991: 111).

használatos *ijlaŋ*, *jijlaŋ* terminus vonatkozik. Mivel a legfiatalabb generáció egyöntetűen az unokák osztályába tartozik, az ő házastársaik is mindenhol az 'unoka-vők' (*χili-wen*) és az 'unoka-menyek' (*χili-men*) kategóriájába kerülnek.

A rokon házastársának összes egyéb rokonait egy terminussal – *χānəm* – jelölik, szükség esetén hozzátéve a nemre utaló 'férfi', 'nő' (*χānəm-χu*, *-ne*) kiegészítést. Ugyanezt a terminust használják azonban vérrokonokra is, leginkább olyankor, amikor pontosan nem ismert a rokonság foka, csak az, hogy kinek a rokonságába tartozik az illető, és ez a tiszteletteljes megszólítás jár az ismeretleneknek is. A *χānəm*-ok házastársai is *χānəm* megnevezést kapnak.

A rokonságon belüli viszonyok, közelebbi és távolabbi rokonok, összetartozó csoportok megnevezésére több kifejezés is használatos. A közvetlen rokonokról 'valódi' (*wōlli*) bátyám, nővérem; 'egy apától-anyától származók' (*ij aŋkep*, *ij ašep χōjatət*) kifejezéssel beszélnek. Egyes emberekről lehet állítani, hogy 'összehúznak' (*jāχa taləslət*), 'egy helyre, vagy valakihez számítódnak' (*i jāχa lūŋtəslət*), az 'ő rokonságuk' (*lij rutlal*). Vannak 'közeli' (*wan*, *āšnal*) és 'távolabbi' (*pūŋəlsək*) rokonok, akár pl. a rokonsági osztályokon belül lehet így különbséget tenni. Az osztályokon belül a korviszonyokkal is lehet további meghatározást adni: pl. 'az idős, a középső és a fiatal bátyám' (*un*, *kütəp*, *aj jajem*). A bármilyen fokban rokonságban állók között a 'rokon' (*rut*) kifejezés használható, leginkább utalásban (pl. 'ő is a rokonom' *lūw isi ma rutem*). A terminusokat kombinálni is lehet, így kialakulhat az 'unoka-vő' (*χili-wen*), az 'anyai unokafivér-meny' (*ās-pōχ-men*) stb. leíró jellegű elnevezés (vö. Steinitz 1957: 332).

A fentiekből látható, hogy a rokonsági osztályok egymáshoz való viszonya alapvetően úgy határozható meg, hogy „osztályok” viszonyulnak „osztályokhoz”. Az egyes osztályok házastársai szintén osztályokba rendeződnek, azaz pl. a 'bátyák' (*jaj*) felesége mindig 'ány' (*āŋχi*), az ugyanazon osztályba tartozók gyermekei egy osztályt képeznek. Ezt módosíthatják további szempontok, pl. az ego és az adott rokon életkora, így egy elvi osztály két további csoportra válhat szét: az egónál idősebb tagjait más terminus illeti, mint a fiatalabbakat. Ez jellemzően a bátyák és nagybátyák gyermekeivel kapcsolatban fordul elő, elvileg ugyan a nagybátyák gyermekei bátyák lesznek, de ha pl. a báty kategóriába eső rokon gyermeke idősebb az egónál, akkor gyermeke is báty vagy nővér lesz, illetve a nagybátya gyermeke, ha fiatalabb az egónál nem báty vagy nővér, hanem kistestvér lesz.³ Az anyai unokatestvér kategóriájában ugyan létezik a férfi – nő megkülönböztetés (*ās-pōχ* – *ās-ewi*), de az ego és az adott unokatestvér korviszonyára a terminus nem utal. Ennek ellenére a házastársak

³ Ez a megkülönböztetés hiányzik Steinitznél. Vö. a fent idézett meghatározással a bátyák osztályára.

megnevezésében már megjelenik ez a különbségtétel: az anyai unokafivér felesége az apai ág bátyjainak feleségéhez hasonló terminust, az ángyot kapja, gyakran összetételben 'anyai unokafivér-ángy' (*ās-põχ-āñχi*) alakban, ha az egónál idősebb az anyai unokafivér, és a fiatalabb fiútestvér feleségének járó meny terminussal alkotott összetétellel 'anyai-unokafivér-meny' (*ās-põχ-meñ*) megnevezést kap, ha férje az egónál fiatalabb. Különleges az a helyzet, amikor egy osztály tagjaira eltérő megnevezést használnak bizonyos osztályok tagjai, nemüktől függően. A leánytestvérek férje eltérő megnevezést kap a lány-, illetve a fiútestvérektől. Míg a lánytestvérek számára egymás férje *kili*, a fiútestvér számára nőrokonai férjei *wey*-ek. A férj is *kili*-nek nevezi felesége lánytestvérét, sőt a lánytestvérek férjei egymást is *kili* termi-nussal illetik. A *kili* terminus tehát nőre és férfira egyaránt vonatkozhat.⁴

A fentiekben az apai, az anyai és a házastárs vérszerinti rokonságán keresztül mutattam be a rokonsági terminológiát, ám összevetve a különböző csoportokban szereplő rokonsági terminusokat feltűnik, hogy egyes terminusok több helyen is felbukkannak.

Az egóhoz viszonyított egészen fiatal korosztályra – amelybe saját unokáitól kezdve a nála idősebb akármilyen (apai, anyai, házastársán keresztül) rokona unokái, és a nála fiatalabb akármilyen rokona gyerekei is beleszámítanak – egyetlen terminus használatos (*χili*), mely a színjai nyelvjárásban még a nemre sem utal. Steinitz definíciója szerint ez a terminus „azt jelenti, hogy 'nálam két generációval fiatalabb rokon', ahol azonban sem a nem, sem az „egyenes ági/oldalági” vagy a „nemzetségbeli/házassági” rokonság szembenállítása nem játszik szerepet” (Steinitz 1957: 330, 5. lábjegyzet).

A legidősebb korosztályban is összeér az apai és az anyai vonal, legalábbis a legidősebb férfirokonok felesége mindkét ágon, sőt az anya vonalán a legidősebb nőrokon osztály is azonos terminust kap.

Az anya öccsének feleségét ugyanaz a megnevezés jelöli, amely az apai vonalon az egónál idősebb nőrokonok jelölésére használatos; az anya húgának férje pedig a mostohaapának járó terminust kapja. Ez utóbbit a szakirodalom a szororátus intézménye alapján potenciális rokonsággal magyarázza, a fiatalabb lánytestvér férje ugyanis a szororátus szerint megözvegyülve elveheti felesége nővérét, így annak gyermekei számára ő potenciális mostohaapa (Steinitz 1957: 330). Ugyancsak a szororátussal magyarázza Steinitz azt is, hogy azonos terminus jelöli a nővér fiát és a férj öccsét (Steinitz 1957: 330)⁵.

⁴ Ugyanez a kazimi nyelvjárásban is megtalálható (Koškareva 1991: 111).

⁵ Bár gondolatmenete egyáltalán nem meggyőző. Logikailag meglepő azonban, hogy Harva hasonló alapokon nyugvó magyarázatát, miszerint a 'báty felesége' és a 'mostohaanya' (*āñχi*) terminus egybeesése a levírátus miatt lenne, nem tartja kielégítőnek (Steinitz 1957: 322), bár ön maga is erre az eredményre jut (Steinitz 1957: 328).

Koškareva (1991: 111) arra hívja fel a figyelmet, hogy a vő és a meny terminus – legalábbis összetételekben – egyaránt megjelenik az apa, az anya és a férj vonalán (Szinjai nyelvjárásban *lexu-meń, ɔrti-weŋ, χili-meń, χili-weŋ*). Vávra (1966: 223) szerint az obi-ugor rokonsági terminológiában a „nemzetség” fogalma kézzelfogható; saját nemzetségnek az apa és (nők esetében) a férj nemzetsége számított, míg idegen nemzetség volt az anyáé és a feleségé. Ez ad szerinte magyarázatot arra, miért esik egybe több terminus az apa és a férj rokonsági vonalán. Bár kétségtelenül érdekes Vávra felvetése, egybeesések – mint bemutattam – más vonatkozásban is találhatóak.

Az apai, anyai és a házastárs rokonságán keresztül bemutatáskor háttérbe kerülnek azok a rokonsági fokok, amelyeket női vonalon tartanak nyilván, hiszen a leszármazási ágak a férfiágú leszármazás rendjét követik a hanti felfogásban. Bár említettem a nővérek és az anyai nénék gyermekeinek megnevezését, külön kiemelném, hogy ezek az unokatestvérek sem az apai, sem az anyai leszármazási ághoz nem tartoznak.⁶ Ugyanígy elsikkad ebben a bemutatásban például az apa, az anya vagy éppen a házastárs anyai rokonsága. Az anyai nagyanya lánytestvéreire például van külön terminus (*aŋkaŋki*), vagy beleértendő a férj rokonai közül az apósok osztályába a férj apai ágú idősebb férfirokonai mellett anyai bátyja is.

4. A színjai terminológia sajátosságai

A színjai terminológia néhány ponton eltér a többi, közeli hanti nyelvjárásától. Az apai nagyszülők megnevezésére például a máshol használatos *śatsaśi, śaśi* helyett 'nagy'+ 'apa', 'nagy'+ 'anya' szóösszetételt (*unaśi, unanġi*) használnak, bár néha felbukkan még az apai nagyanya megnevezésére a *śaśi* is. Meglepő a 'kistestvérek' (*apśi*) és az 'unokák' (*χili*) osztályában a nem jelölésének hiánya. A máshol rokonsági terminusként is használatos *iki* 'apó', *imi* 'asszony' szavak a színjai nyelvjárásban alapjelentésükben ebben az alakban használatosak, ám rokonsági terminusként *aka* (máshol *aki* alakban ismert), *ima* alakot vesznek fel. Ebben a formában a korábbi szakirodalomban nem szerepelnek. A kazimi nyelvjárásban az *ɔrt-ne* kifejezéssel két rokonsági viszonyt jelölnek: a nővérek lányát és a férj húgát. A színjai nyelvjárásban az előbbire egy korábban szintén nem adatolt terminus, az *ɔχi* (a Szinjától északra *ɔŋġi*) használatos. A kifejezések mögötti koncepció azonossága azonban világosan látszik abból, hogy a színjai nyelvjárásban is *ɔrti-weŋ* terminus jelöli mind az *ɔrti*, *ɔrt-ne* mind

⁶ Mind Vávra, mind Koškareva munkájában szerepelnek hibás adatok, definíciók ezekre az osztályokra (pl. Vávra 1966: 222; Koškareva 1991: 110, 111).

az *αχι* kategóriába tartozó nőrokonok férjét. Ugyancsak új adatnak számít az *asawi* 'apai nagynéni' terminus. A színjai nyelvjárásban ezt a terminust viszonylag ritkán használják, a jelentése sem olyan egyértelműen ismert, mint azt a közeli rokonsági fok miatt feltételezhetnénk. Helyette gyakran az 'apai és anyai nagybácsi felesége' és 'anyai nagynéni' terminusa, az *ima*, valamint az orosz *мѣтя*, *мѣмка* 'nagynéni' szó használatos. Magát az *asawi* terminust a színjai nyelvérzék az *asi* 'apa' és a *ewi* 'lány' szavak összevonásaként értelmezi. Mivel alakja hasonlít az 'anya lánytestvérenek lánya' jelentésű *ās-ewi* szóösszetételhez, a szakirodalomban ennek kapcsán téves adatokként bukkanak fel *asewi* alakú adatok (vö. DEWOS 186, 225; Vávra 1966: 222; Bodrogi 1975: 109).

5. A rokonsági terminológia használata

A terminológián belül a megszólító és a hivatkozó terminusok némiképp eltérnek. Általános szabály az, hogy a rokonokat a rokonsági terminus kicsinyítőképzős alakjával szólítják meg: pl. a bátyát 'bátyácska' (*jajije*), feleségét 'ángyika' (*ānχije*) alakban. Referáláskor a birtokos személyjeles alakok használatosak a kicsinyítő képzővel vagy anélkül, pl. 'bátyám', 'bátyácskám' (*jajem*, *jajijem*). Tiszteletteljes megszólításban vagy referálásban az 'apó', 'asszony' szót is hozzákapcsolhatják a terminushoz: az anyósok *ōntəp* terminusa helyett például általában az *ōtpem-imi*, *ōtpəl-imi* 'anyósom-asszony', 'anyósa-asszony' kifejezés használatos.

Meg kell jegyezni, hogy a rokonsági csoportok közötti sűrű, sokoldalú kapcsolatok miatt két ember között akár többféle rokonsági fok is fennállhat attól függően, melyik közös rokonukon keresztül nevezik meg egymást. Ilyenkor a megnevezés használata leginkább az egyéntől és a helyzettől függ; általában a közelebbi fokú rokoni kapcsolatot veszik figyelembe. A többféle lehetséges rokonsági terminus használata egyben lehetőséget ad nagyobb csoporton belüli megkülönböztetésre: egy kiterjedt, apai vonalon számon tartott rokonsági csoporton belül például az azonos rokonsági csoportból származó nők gyermekei egymást mind apai ágú rokonként, mind az anya lánytestvérén keresztül unokatestvérként is számon tudják tartani. Ez utóbbi lehetőséget választva az apai rokonságon belül kisebb csoportot tudnak kijelölni. Ezeknek a lehetőségeknek a használata gyakran tréfás színezetet kap.

A vérrokonság számontartásának fontossága illetve mellékessége a „nem szabályos” rokonsági formációknál követhető nyomon. A mostoha szülők esetében az apa vagy anya megszólítás helyett az *ijlan* 'mostohaapa' vagy *ānχi* 'ángy' (a báty feleségének terminusa) használatos, míg a mostohagyermekre –

bár ismert rá külön szó (*ewlan, pöχlan*) – leginkább az édes gyermekre vonatkozó megnevezést használják. A nagyszülők szintjén a vérszerintiség számontartása nem elsődleges szempont, azaz a nagyapa újabb felesége megkaphatja a vérszerinti nagyanyának járó terminust. Hasonlóképpen a mostohatestvérek is megkapják a testvérekre vonatkozó terminust attól függetlenül, hogy apjuk vagy anyjuk közös, különösen akkor, ha együtt is nevelkednek.

A házasságon kívül született gyermekek esetében a vérrokonság számontartása az elvileg származás útján öröklődő jegyek meglétével mérhető. A vérszerinti apa (a hagyományos keretek között) a leányanyák gyermekeinél is ismert, és bizonyos jegyek patrilineáris öröklődése, pl. a frátriális hovatartozás és a reinkarnáció ekkor is megtörténhet, míg más jegyek, pl. a vezetéknev mátrilineáris jelleget kaphatnak.

A szakirodalomból ismert, hogy a hantik között „nem volt kötelező a monogámia, noha rendszerint csak egy feleségük volt” (Steinitz 1957: 328). A szóbeli adatok alapján második feleséget akkor vett az első mellé egy férfi, ha nem születtek utódok. A két feleség között jelentős korkülönbség lehetett, hiszen a gyermekáldás reményében ilyenkor fiatal feleséget hoztak a házhoz. Az egyetlen általam ismert mai példa, amit a közösség a többnejűség kategóriájával illet, valójában egymás utáni kapcsolatokat takar. Mindkét házasságból több gyermek született, és a második házasságból származó gyermekek is szoros kapcsolatba kerültek az első feleséggel. Az ő megszólítása *un anki* 'idős, nagy anya' (egyben az apai nagyanya terminusa is), míg saját édesanyjukat *aj anki* 'fiatal anya' terminussal illették.

Gyakori esetnek számít, hogy egyes gyermekeket nem szüleik, hanem nagyszüleik vagy egyéb idősebb rokonaik nevelik. Ilyenkor a gyermek gyakran az őt nevelő asszonyt szólítja anyjának, valódi anyja pedig a mostohaanya jelentésben is használatos 'ángy' terminust kapja.

A hanti rokonsági terminológia egyre jobban háttérbe szorul egyrészt a keresztnevek, másrészt az orosz terminusok, illetve a keresztnevek és rokonsági terminusok együttes használatával szemben. A két rendszer használata egyben alapvetően generációs különbséget is takar, bár a korosztálybeli különbség és az életmód, lakóhely együtt határozza meg a „hagyományosabb” és a „kevésbé hagyományos” csoportot. Hagyományosan a rokonsági terminológia használata a jellemző, mind megszólításban, mind az illető említésekor, de ez nem kizárólagos, a keresztnevet is használják mindkét esetben. A fiatalabb generáció, elsősorban a nagyobb településen élők nem is igazodnak el a rokonsági terminológián belül. Néhány közelebbi rokonról természetesen tudják, milyen terminus illeti meg őket, de nem nagyon használják ezt sem, inkább a keresztnevekkel utalnak rájuk. Egy családi beszélgetés közben ezt szóvá is tette a hagyományos

életmódot folytató anya az egyébként még otthon lakó, tehát szintén hagyományos közegben mozgó, de a rendszert saját bevallása szerint sem jól ismerő lányának: „Csupa Katja meg Vera! Ti mindig csak ezt mondjátok!” A rokonsági terminológia rendszerét egyébként „elvont” módon a hagyományos rendszert jól ismerők sem mindig tudják: gyakran csak az olyan rokonsági elnevezést tudják elmagyarázni, amilyen rokonnal ők bírnak, azaz maguk is használják a terminust. A keresztnév használata a hagyományos gondolkodásmód szerint tabuszabályok alá esik, ezért kívánatos a rokonsági terminológia használata.

A rokonsági terminológia használata során hivatkozó funkcióban igen gyakori a tektonímia, azaz a szülő megnevezése a gyermek nevével, illetve a gyermekben keresztül. Asszonyok leggyakrabban nem a „férjem” alakot használva, hanem a „gyermekeim apja”, „ennek a lányomnak az apja”, „Katja (saját lányát megnevezve) apja”, magát a gyermekkel egy csoportba véve „apánk” körülírással beszélnek férjükről. Nagyszülők esetében is megfigyelhető ez: a „nagy-mamánk”-ként referált asszony lehet valóban az illető nagyanyja, de jelölheti gyermekei nagyanyját – elsősorban házastársa anyját – is.

6. A rokonsági terminológia használatának különleges esetei

A rokonsági terminológia használata értelemszerűen a rokonokra terjed ki, így éppen a terminológia használata mutathatja meg a rokonsági csoportok határait. Egyértelműen a bemutatott rokonsági terminológia használatos a közeli vérrokonokra, de ugyanez a terminológia terjed ki a távolabbi, akár ismeretlen fokú rokonokra is. Az ismert fokú vérrokonokat összefogó ágazaton túl tehát megjelenhet a nemzetség, sőt a frátria szintjén is.⁷ Az adoptálás, együtt felnevelkedés, sőt bizonyos gazdasági jellegű kapcsolatok is vezethetnek a rokonsági terminológia használatához.

Van azonban két, ettől jelentősen eltérő területe is a rokonsági terminológia használatának. Az egyik a reinkarnációval kapcsolatos, amikor a születő gyermekben egy elhunyt vérrokon reinkarnálódik. A gyermekre mind a rá, mint gyermekre, mind a benne reinkarnálódott ősről vonatkozó terminust használhatják.⁸

A másik terület rokonsági csoportok egymás közötti viszonyát jelenti. Két kifejezés van, amely rokonsági csoportok közötti „rokonságot” ír le: az egyik apai ágú viszonyt tételez fel, ekkor ’bátyát – öcsét keresnek’ (*jaĵ – apsi kăšlat*) egymás között, a másik anyai viszonyt ír le, amikor ’anyai unokanővért –

⁷ A nemzetség és a frátria fogalma meglehetősen vitatott az ob-ugrisztikai szakirodalomban. E problémát itt nem tárgyalom.

⁸ A reinkarnációról l. Ruttkay 2004b.

anyai unokafivért keresnek' (*ās-ewi – ās-pōχ kǎšlat*). Amennyiben ez a viszony áll fenn két rokonsági csoport között, akkor a megfelelő rokonsági terminust használják a másik csoport tagjaira, azaz az apaági illetve az anyaági rokonok korosztály szerinti terminusát minden, a másik csoportba tartozóra. Černecov hasonló adatot közöl, de az általa vizsgált két nemzetség közül az egyik tagjai számítottak mindig bátynak, a másiké öcsnek, tehát pl. az azonos korosztály tagjai e szerint nevezték meg egymást (Černecov 1939: 26).

Ilyen jellegű viszony rokonsági csoportok különböző szintjei között állhat fenn, így a nyilvánvalóan apai vagy anya ágon rokon szűkebb csoportoktól kezdve egészen a szakirodalomban frátriának nevezett alakulatokig. Például két, különböző nemzetségbe tartozó a Szinján akkor „kereshet bátyát-öcsét”, ha egyaránt a *pōr* (*pōslan*) csoporthoz tartoznak. A *mōs* csoporton belül ezt a Szinján nem tapasztaltam, bár két, a *mōs* frátriához tartozó nemzetség báty-öcs viszonyban áll egymással.

7. A rokonsági terminológia és a viselkedési szabályok

Az egyes rokonsági osztályokba tartozó személyeket nemcsak azonos terminológia illeti meg, hanem azonosak a velük való viselkedés szabályai is. A leginkább szabályozott, és a szakirodalomban is bőségesen tárgyalt viszony az anyós/após és a vő/meny közötti kapcsolat, amelyet számtalan tabu határoz meg, így pl. a menynek az összes após kategóriába tartozó elől el kell fednie arcát, csak harmadik személyben beszélhet velük, és kézből-kézbe nem adhatnak át egymásnak semmit. Az anyós ugyanígy elfedi arcát a veje elől, és harmadik személyben beszél vele. Az após és a veje nem végezheti együtt szükségét (Csepregi 1997: 450). A báty kategóriába eső rokon feleségével irodalmi adatok szerint még életében is az öcs bizalmas viszonyt alakíthat ki, megözvegyült ángyát feleségül is veheti (pl. Steinitz 1957: 328), míg az öcsék felesége a meny kategóriába esik, és a fenti szigorú tabuk védik.

8. Összefoglalás

A rokonsági terminológia használata különböző fokú rokonsági csoportokra terjed ki: a szűkebb vérrokonság, az ágazat, a nemzetség tagjai mellett egyes nemzetségek között, sőt a frátria szintjén is megjelenhet. Önmagában tehát a rokonsági terminológia használati köre nem alkalmas arra, hogy kijelölje a rokonsági csoportok határát. Mindez nem jelenti azt, hogy ezek a szintek

differenciálatlanok lennének. A terminusokhoz járuló egyéb jelzők segítségével természetesen pontosan leírhatók a rokonsági viszonyok.

Irodalom

- Bíró Bernadett (2004), A vogul rokonságnevek rendszere és morfológiai felépítése. NyK 101: 32–56.
- Bodrogi Tibor (1961), A magyar rokonsági terminológia vizsgálatának néhány kérdése. Műveltség és hagyomány III: 129–148.
- Bodrogi Tibor (1971), A magyar és az „uráli rokonsági rendszer” viszonyának kérdéséhez. Népi Kultúra – Népi Társadalom 10: 9–33.
- Csepregi Márta (1997), Adalékok a szurguti osztják rokonságnevek kérdéséhez. MNy 93: 446–451.
- Černecov, V. N. [Чернецов, В. Н.] (1939), Фратриальное устройство обско-югорского общества. Советская Этнография 1939/2: 20–42.
- Harva, Uno (1937), Der Bau des Verwandtschaftsnamensystems und die Verwandtschaftsverhältnisse bei den Finnougriern. FUF 26: 91–120.
- Karjalainen, Kustaa F. (1912–1913), Wie Ego im Ostjakischen die Verwandten benennt. FUF 13: 207–295.
- Koškareva [Кошкарева, Н. В.] (1991), Терминология родства и свойства хантыйского языка (на материале казымского диалекта). In: Языки народов Сибири. Новосибирск. 108–124.
- Lukina, N. V. [Лукина, Н. В.] (1973), Терминология родства хантов р. Аган. In: Происхождение аборигенов Сибири и их языков. Изд. Томского Государственного Университета, Томск. 158–160.
- Pika, A. I. [Пика А. И.] (1982), Сосьвинские манси как этносоциальная общность (XVII–XX вв.). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Москва.
- Ruttkay-Miklan Eszter (2004a), A színjai hantik rokonsági csoportjai. Doktori disszertáció. Kézirat. ELTE, Budapest.
- Ruttkay-Miklan Eszter (2004b), Testi-lelki rokonság: reinkarnáció a színjai hantiknál. In: Borsos Balázs – Szarvas Zsuzsa – Vargyas Gábor (szerk.): Fehéren-feketén. Varsanytol Rititiig. Tanulmányok Sárkány Mihály tiszteletére. II. L’ Harmattan. 357–383.
- Sárkány Mihály (1997), Rokonsági rendszerünk alakulásának néhány kérdése. In: Kovács László – Paládi-Kovács Attila (szerk.), Honfoglalás és néprajz. Balassi Kiadó, Budapest. 33–47.
- Steinitz, Wolfgang (1957), A finnugor rokonsági elnevezések rendszere. NyIOK 10: 321–334.
- Vávra, Klára [Вавра, К.] (1966), Семантический анализ терминов родства угорских языков. SFU 2: 217–226. (+ melléklet)

1. Melléklet

A színjai rokonsági terminológia ábrázolása

Megjegyzések:

Mivel a korábbi ábrázolásmódok közül W. Steinitzét (1957: 323, 326) találtam a legcélravezetőbbnek, annak alapján készítettem el a színjai adatok ábrázolását.

A függőleges vonal mentén, ami a férfi ágú leszármazást jelöli, helyezkednek el balra az adott leszármazási rendbe tartozó férfiak, jobbra a nők. A korcsoportok felülről lefelé a fiatalabbak felé haladnak. A férjek és feleségek terminusa a házastársakéval vízszintesen egyvonalban helyezkedik el, nemek szerint elkülönülve, a leszármazási vonaltól távolabb két oldalt.

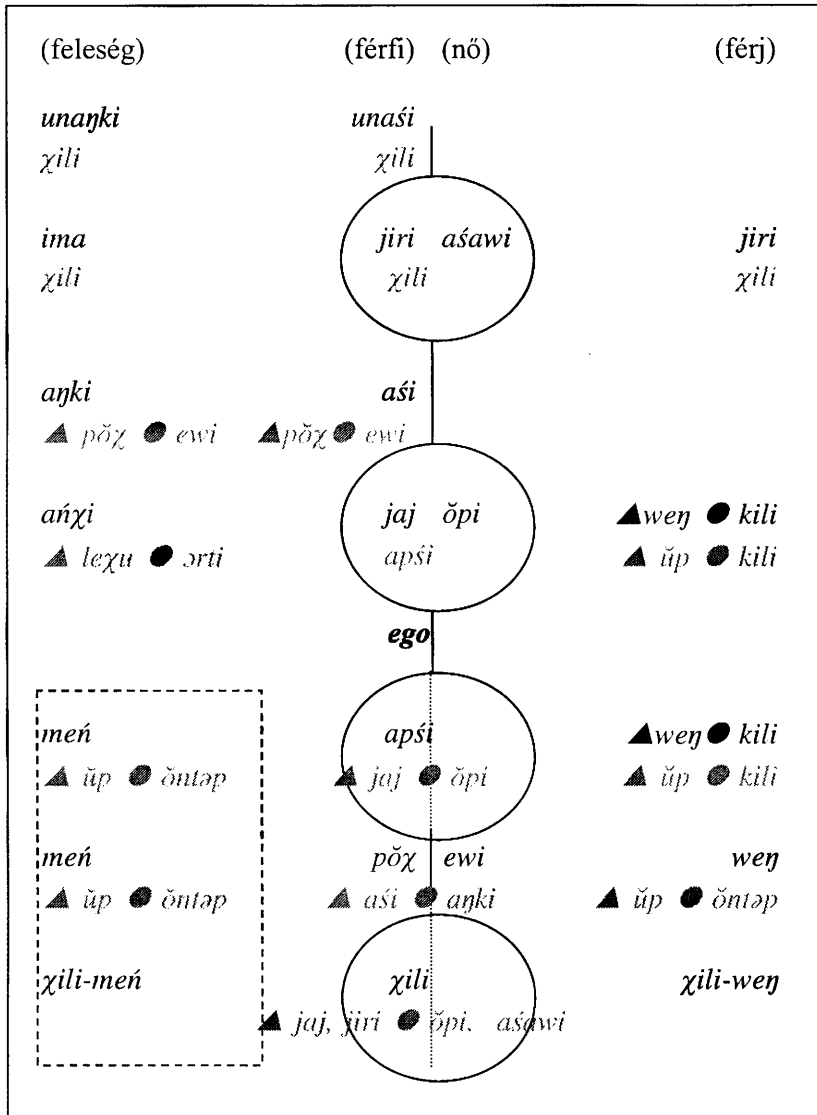
A sötét színnel írt terminus az ego szemszögéből az adott rokoni viszonyt jelöli, az alatta lévő világos színnel írt terminus az adott rokonnak az egóra vonatkozó terminusa.

Amennyiben az ego neme befolyásolja a terminust, azt ● 'nő', illetve ▲ 'férfi' jellel jelöltem. Tehát ha az ego nemétől függően más terminus illeti az adott rokont, a sötét betűs terminus elé került a jel, ha az adott rokon nevezi másként az egót az ego nemétől függően, akkor a világos színnel írottak elé került a megfelelő jel.

A korosztályokat körrel, az ennél tágabb csoportokat szaggatott vonalú négyszöggel jelöltem.

Az egót és annak a rokonnak a terminusát, akin keresztül a rokonsági csoport számontartása történik, vastag betűvel szedtem.

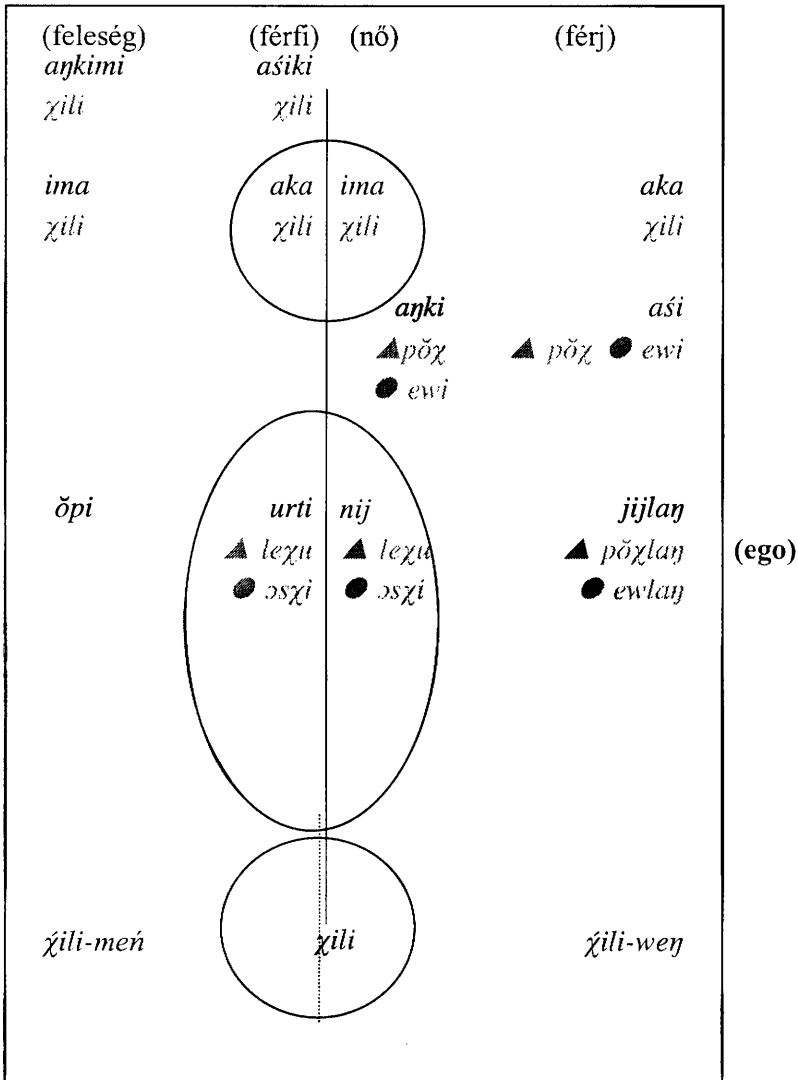
Az apai ág rokonsági osztályai a házastársak terminusával

Az anyai ág rokonsági osztályai a házastársak terminusával

Megjegyzés:

Az ego nem tagja anyja apai leszármazási vonalának, ezért az ábrán nem szerepel. Az osztályokat az anya apai rokonságának osztályai képzik, függetlenül az ego életkorától. Az anyai bátyák és anyai nénék korosztálya így magába foglalja annak egónál idősebb és fiatalabb tagjait is.

A feleség rokonságának osztályai a házastársak terminusával

Magyarázat:

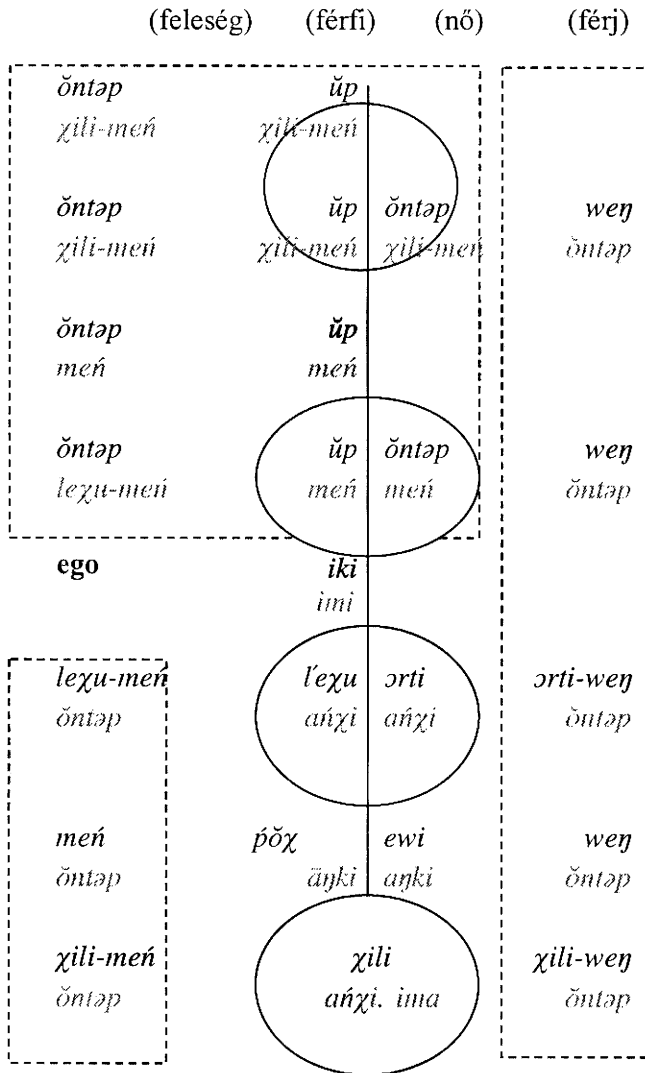
A feleség rokonsága a szaggatott vonallal jelzett két nagy csoportra válik szét: a férfirokonok az apósok, feleségük az anyósok osztályát alkotja, a nőrokonok és férjük pedig külön homogén csoportot képez.

(feleség)	(férfi)	(nő)	(férj)
<i>ōntəp</i> <i>χili-wen</i>	<i>űp</i> <i>χili-wen</i>		
<i>ōntəp</i> <i>χili-wen</i>	<i>űp</i> <i>χili-wen</i>	<i>kili</i> <i>kili</i>	<i>kili</i> <i>kili</i>
<i>ōntəp</i> <i>wen</i>	<i>űp</i> <i>wen</i>		
<i>ōntəp</i> <i>ortı-wen</i>	<i>űp</i> <i>wen</i>	<i>kili</i> <i>kili</i>	<i>kili</i> <i>kili</i>
		<i>imi</i> <i>iki</i>	ego
<i>ōntəp</i> <i>wen</i>	<i>űp</i> <i>wen</i>	<i>kili</i> <i>kili</i>	<i>kili</i> <i>kili</i>
<i>meń</i>	<i>pōχ</i>	<i>ewi</i>	<i>wen</i>
<i>űp</i>	<i>aśi</i>	<i>aśi</i>	<i>űp</i>
<i>χili-meń</i> <i>űp</i>	<i>χili</i> <i>wen</i> <i>jōri</i>	<i>kili</i>	<i>χili-wen</i> <i>űp</i>

A férj rokonságának osztályai a házastársak terminusával

Megjegyzés:

A férj rokonságában az anyósok és apósok osztályába belekerülnek a férj idősebb nőrokonai is. A férj rokonságából származó összes nőrokon férje korosztályra való tekintet nélkül vő (esetleg előtaggal bővült alakban).

2. Melléklet

A színjai rokonsági terminológia. Szószedet.

Mivel a hanti rokonsági terminológia lényege az osztályozó jelleg, ezért az egyes osztályok jelentését magyarul gyakran problémás megadni. Ezért az adott osztályra legjellemzőbb magyar terminust használok a dolgozatban az osztály összes jelentésének megadására. Amennyiben ez félreértésre adhat okot, körülírással adom meg a pontos jelentést, vagy az eredeti hanti terminust használok. E melléklet az ebben való eligazodást is segíti.

A további tájékozódás érdekében utalok a DEWOS megfelelő oldal-számaira. A szócikkek tartalmazzák a nyelvjárási változatokat (hangalakban és jelentésben egyaránt), valamint a korábban megjelent tanulmányokra vonatkozó bibliográfiai utalásokat is.

A színjai terminus után zárójelben az egyes szám első személyű birtokos személyjeles alak áll.

Rokonsági terminusok

	színjai terminus	fordítása	DEWOS
a p a i	<i>aši (ašem)</i>	apa	226
	<i>unaši (unašem)</i>	apai nagypapa	–
	<i>unaŋki (unaŋkem)</i>	apai nagyanya	– ; vö. <i>aŋki</i>
	<i>šaši (šašem)</i>	rég., = <i>unaŋki</i>	1544
	<i>jiri (jirem; jirem-iki)</i>	apai nagybácsi; az apánál idősebb és az apai nagyapánál fiatalabb apai ági férfirokon	404
	<i>ašawi (ašawem)</i>	apai nagynéni; az apánál idősebb apai ági nőrokon	225
	<i>jaj (jajem)</i>	báty; az egonál idősebb, az apánál fiatalabb apai ági férfirokon	317–318
	<i>öpi (öpem)</i>	1. nővér; az egonál idősebb, az apánál fiatalabb apai ági nőrokon 2. anya öccse felesége	146
<i>apši (apšem)</i> <i>(ne-apši, ɣu-apši)</i>	kistestvér (húg, öcs); egonál fiatalabb apai ágú rokon, nemtől függetlenül	149	

	<i>põχ (põχem)</i>	fiú	1110
	<i>ewi (ewem)</i>	lány	37
	<i>ńawrem (ńawremem)</i>	gyerek	1038
	<i>χili (χilem)</i>	unoka; bármilyen ágon két generációval fiatalabb rokon, nemtől függetlenül	475–476
a n y a i	<i>aŋki, ăŋki (aŋkem, ăŋkem)</i>	anya	136–137
	<i>asıki (asıkem)</i>	anyai nagypapa	–
	<i>ăŋkimi (ăŋkimem)</i>	anyai nagyanya	–
	<i>aka (akajem)</i>	1. anyai nagybácsi; az anya apai ágú férfitokona, ha idősebb az anyánál 2. apánál idősebb apai ágú nőrokon férje 3. újabban a <i>jiri</i> szinonímája	– ; vö. <i>iki, aki</i>
	<i>ima (imajem)</i>	1. anyai nagynéni; az anya apai ágú nőrokon, ha idősebb az anyánál 2. apánál idősebb apai ágú nőrokon (az <i>asıwi</i> szinonímája) 3. apánál idősebb apai ágú férfitokon felesége	– ; vö. <i>imi</i>
	<i>urti (urtem)</i>	anya öccse; minden, az anyánál fiatalabb férfi az anya apai rokonságából	182
	<i>nij (nijem, nijam)</i>	anya húga; minden, az anyánál fiatalabb nő az anya apai rokonságából	982
	<i>imi (imem)</i>	1. feleség 2. idősebb asszony (nem csak rokon)	97–99
	<i>iki (ikem)</i>	1. férj 2. idősebb férfi (nem csak rokon)	34–36

h á z a s s á g i	<i>űp (űpəl)</i>	1. após 2. a férj férjnél idősebb férfikonai 3. a feleség közös gyereknél idősebb férfikonai	145
	<i>öntəp (ötpeṃ; ötpeṃ-imi)</i>	1. anyós 2. a férj férjnél idősebb férfikonainak felesége 3. a feleség közös gyereknél idősebb férfikonainak felesége	127
	<i>kili</i>	1. lánytestvér férje 2. feleség lánytestvérének férje	620
	<i>weṃ (weṃem, weṃəm)</i>	1. vő; leány férje 2. férfi számára összes apai ágú nőrokon férje 3. feleség számára férje összes apai ágú nőrokonának férje 4. az összes két generációval fiatalabb nőrokon férje bármelyik ágon.	1607– 1608
	<i>meṃ (meṃem, meṃəm)</i>	1. meny; fiú felesége 2. az összes apai ágú, egonál fiatalabb férfikon felesége 3. a férj összes apai ágú, a férjnél fiatalabb férfikon felesége 4. az összes két generációval fiatalabb férfikon felesége bármelyik ágon.	939–940
	<i>āṃxi (āṃxem)</i>	1. ángy; báty felesége 2. mostohaanya	130
	<i>ortı</i>	férj húga	181–182
	<i>ortı-weṃ</i>	1. férj hógának férje 2. nővér lánjának férje	182
	<i>χāṃəm (-ne, -xu, -jɔχ)</i>	1. házassági rokon (pl. hóg feleségének anyja) 2. közeli vérrokon	503–507
	<i>ıjlan, jıjlan (ıjlanem, jıjlanem)</i>	1. anya hóg férje 2. mostohaapa	324

	<i>põχlanj (põχlanjem)</i>	1. mostohafiú 2. feleség nővére fia	1110
	<i>ewlanj (ewlanjem)</i>	1. mostohalány 2. feleség nővére lánya	37
n ő i ⁹	<i>aŋkaŋki (aŋkaŋkem)</i>	anyai nagyanya húga	136–137
	<i>leχu (leχujem)</i>	1. nővér fia 2. férj öccse	866–867
	<i>ɔsχi (ɔsχem)</i>	nővér lánya	–
	<i>ās-ewi, ās-põχ</i> <i>(ās-ewem, ās-põχem)</i>	anyai unokatestvér (anyai unokanővér, anyai unokafivér)	186

3. Melléklet

A szinjai rokonsági terminológia. Szócikkek a Szinjai hanti értelmező szótárból.

Mivel a szótár jelenleg készül, a kéziratban vannak még bizonytalanságok. Ezek elsősorban a hangjelölést és a fordítási alapelveket érintik. Itt a dolgozat céljainak leginkább megfelelő fordítási módot választottam, és elsősorban a rokonsági osztályok mögötti koncepció visszaadására törekedtem. Célom elsősorban az egyes terminusok közötti kapcsolat illusztrálása. A közölt szócikkek nem fedik le a teljes rokonsági terminológiát.

A hangjelölés alapjaiban megegyezik a DEWOS írásmódjával. Mivel a szinjai nyelvjárásban csak egy *i* fonéma van, azt *i*-vel jelölöm, eltérve a DEWOS-ban szokásos *i-ĩ* megkülönböztetéstől. A Steinitz által *u*-val jelölt fonéma gyakran *o* jellegű hangként jelenik meg. Ezekben az esetekben ideiglenesen ezeket a hangokat \emptyset jellel jelölöm. Bármilyen bizonytalanságot a lejegyzésben aláhúzás jelez. Az *-rt* hangkapcsolatból kialakuló zöngétlen *R* fonémát technikai okokból *ř* jellel írtam.

⁹ Az anyai vagy apai vonalon a nőrokonok további (nem az anyai, ill. apai vonalhoz tartozó) rokonai.

Rokonsági terminusok

- aši**
- *pa aši šit, aši jasəŋ šit nō šit nāŋ ašen, χōłsa nāŋ, χōj elti tijsən, šit aši jasəŋ.*
 - *aši, az, aši szó, az, na, az a te apád, ahonnan te, akitől származol, az az aši szó.*
- aŋki**
- *... tām aŋki: aŋki nāŋ šit nāŋ χōłsa, χōj elti tijsən, šit aŋken. χōj elt tijsən.*
 - *aŋki jastila, aŋki. aŋka āt raχəl, a ta aŋki! šit aŋka pa jasəŋ! aŋki.*
 - *[...] Ez az aŋki, az ahonnan te, akitől lettél, az az anyád. Akitől lettél.*
 - *aŋki-nak mondják, aŋki. aŋka-nak nem szabad, mert az aŋki. aŋka másik szó! aŋki.*
 - *an^ki, nō, an^ti iši lūw ar širən jastəla. an^ti jasəŋ, šit wante, χōj nāŋ an^ken. nāŋen χōjən enməlsajən. χōj, nāŋ χōj, χōłsa, χōjən tājsajən: an^ken.*
 - *an^ki, na an^ki, szintén sok-féleképpen mondható. Az an^ti szó, az, nézd, aki a te an^ti-d. Neked aki felnevelt. Aki, te, aki, ahonnan, aki eltartott: an^ki -d.*
- babuška**
- *ma babuškajem tājmal, tām χət, nāwremlam babuškajəl tājmal.*
 - *Az én babuška-mé volt ez a ház, a gyermekeim babuška-jáé volt.*
- jaj**
- *jajəl šit, jajəl šit χθn lūw eltel unšək χōjatəl, χθ χōjat, nō, jəχ χōjat. aŋki pōχəl, il'i aši pōχəl, il'i lūw ašel širən jirel pōχ, šiməs χōjat lūw jajəl, jirel pōχ. lūw eltel un, ašel širən.*
 - *jaj-a az, a jaj-a az, ha nála idősebb valakije, férfi, na férfi valaki. Anya fia, vagy apa fia, vagy az ő apja szerint jiri-je fia, ilyen ember az ő jaj-a, a jiri-je fia. Nála nagyobb, az apja szerint.*
 - *jajsakəŋən, šit wante, lūw kāt χθ, itəl apšel pōχ, itl jirel pōχ, lin jajsakəŋən. jajsakəŋən mōlt werlətən, jajsakəŋən χōχ jāχsətən, šit, šit itəl apšel pōχ il'i unašel pōχ, i itəl pa lūw il'i jirel pōχ, šit jaj, jajsakəŋən, kāt χθ. šit pa őpisakəŋən*
 - *jajsakəŋən, az nézd, az két férfi, az egyik az apši-ja fia, a másik a jiri-je fia, ők ketten jajsakəŋən. jajsakəŋən valamit csinálnak ők ketten, jajsakəŋən valahol jártak, az, az egyik az apši-ja fia, vagy az apai nagyapja fia, és a*

*jastilajtən. tām pa jajsakəḡən,
tūm pa ɔpisakəḡən.*

- *χθləm χθ jaj sāχət, jaj sāχət ullət. [mānem jajsakəḡət...] jaj sāχət ullət. nō χθləm χθlija sí lūw sí i χθjatət, jajət, nō it apsí, it pa unšək, kimət pa χθlmit pa unšək. sít χθləm χθ jaj sāχət ullət.*

jiri

- *jiri*
- *jiri? aχa, sít jiri jasəḡ, jiri sít nāḡ mŭj, anʔen elt un, ašen elt un χθjat, sít jiren. nāḡ anken elt un, ašen elt un. sít isa jiren. nō, χθ, χθ, χθ. anken elt un, mɔsəḡ anken jaj tājl, i lūw jirel: nāḡ pa jiren. ašen pa isíti. lūw, lūw jajlal, jirilal: nāḡ jirilan.*

ɔpi

- *ɔpi sít nāḡ, nāḡ ašen anken il'i anken ewi, il'i ašen ewi, nāḡ elten un: sít ɔpen.*
- *tāk ašen ne-apšílan ɔpen. sálta ašen lūw jajəl, jajəl nāwremət, lūw apšel nāwremət, nāḡ elten unət, nāḡen pa ɔpilan. nāḡ elten ajət: apšílan. sí sirḡ rθt. ašen lūw jajlal, apšílal nāwremət.*

másik az ő *jiri*-je fia, az *jaj*, *jajsakəḡən*, két férfi. Azt meg *ɔpisakəḡən*-nek mondják [két nővér]. Ez meg *jajsakəḡən* az meg *ɔpisakəḡən*.

- Három férfi *jaj*-ként, *jaj*-ként élnek. [Nekem *jajsakəḡət*...] *jaj*-ként élnek. Na mind a három, ők mind egy valakik, *jaj*-ok, na, az egyik *apsí*, az egyik nagyobb, a második és a harmadik nagyobb. Ez ha három férfi *jaj*-ként élnek.

• *jiri*

- *jiri? Aha, az a jiri szó, jiri az te micsoda, anyádnál idősebb, apádnál idősebb valaki, az a jiri-d. Az anyádnál idősebb, az apádnál idősebb. Az mind jiri-d. Na, férfi, férfi, férfi. Anyádnál idősebb, talán az anyádnak *jaj*-a van, és az ő *jiri*-je: neked is a *jiri*-d. Apád is ugyanígy. Az ő, az ő *jaj*-ai, *jiri*-jei: a te *jiri*-jeid.*

- *ɔpi az a te, a te apád, anyád, vagy az anyád lánya, vagy az apád lánya, ha nálad idősebb: ɔpi.*
- Hát az apád *ne-apší*-jai a te *ɔpi*-d. Aztán az apád *jaj*-a, a *jaj*-a gyermekei, az *apsí*-ja gyermekei, ha nálad idősebbek, neked szintén az *ɔpi*-jaid. Nálad fiatalabbak: *apsí*-jaid. Eképpen rokon. Apád

- apši*
- *apəl-ne, šit müj jasəŋ? ät xullesem. ne-apši, ne-apšen apšen ši!*
 - *nö, năŋ elten xöj aj, apšen. xø, ne, xøl apšen. pa iši apšen. năŋ jiren pöx, jiren ewi, jajen ewi, iši apšen.*
- xili*
- *xili jasəŋ šit, nö šit un xöjat i jastəl năwrema: xilel. il'i pöxəl, una, unanŋki il'i ankimel li asikel, pöxəl năwremət, ewel năwremət: xililal. il'i pa mōłti apšel năwremət il'i müj, xöj šiməs năwremət: xililal. xøl un xöjat. anken-ašen širən pa i tüm røtilan năwremət: iši xililan, năwremət. ši jasəŋ.*
- räs*
- *räs*
 - *tăk, nö äši-räs ši, əp-räs, šit ši i jasəŋ ši, äši-räs li əp-räs. šit năŋ əp-räšen năŋ unašen ši, əp-räs. ašem a... ašem ašel: əp-räšem, unašem. axa. axa, əp-räšem. asi-räšem, šit iši unašen. [aşen anŋki] šit unanŋkem. a tøxəl xöjat pa šasiŋa al'ət, šasiŋa. tøxəl xöjat. [anken aši] šit äšikem. [anken*
- jaj-ainak, apši-jainak a gyermekei.*
- *apəl-ne*, az miféle szó? Nem hallottam. Nő-kistestvér (*ne-apši*), nő-kistestvér a kistestvéred (*apši-d*), bizony!
 - Na, aki nálad kisebb, az kistestvéred (*apši-d*). Férfi, nő, mind kistestvéred. Az is kistestvéred. A *jiri-d* fia, *jiri-d* lánya, *jaj-od* lánya is kistestvéred.
 - A *xili* szó, azt idősek is mondják a gyerekeknek: *xili* -je. Vagy a fia, nagy... apai nagyanyja vagy az anyai nagyanyja vagy az anyai nagyapja, a fia gyerekei, a lánya gyerekei: a *xili* -jei. Vagy még valamilyen *apši*-ja gyerekei vagy mi, akik ilyen gyerekek: *xili*-jei. Minden idős ember. Anyád-apád sze-rint is és azoknak a rokona-idnak a gyerekei: szintén a *xili* -jeid. Az a szó.
 - *räs*
 - Na, az *äši-räs* az, *əp-räs*, az egy szó bizony, *äši-räs* vagy *əp-räs*. A te *əp-räs-od* a nagyapád bizony, *əp-räs*. Apám... Apám apja: *əp-räs-om*, apai nagyapám. Aha, aha, *əp-räs-om*. *asi-räs-om*, az is az apai nagyapám. [apád anyja?] Az az apai nagyanyám (*unanŋkem*).

āŋki] *aŋkimem*, *aŋkimem*. *a*,
aŋkimem. *aŋkem aŋki*:
aŋkimem. *mhm*.

aki, *aka* • *a... nō aki sīt rθt*. *rθt*, *ar sīrən*
rθt. *θlten mūj*, *mūj tām*
mūwən mūj χōti sīt jastiləw:
ašen pelək elti... rθt, *ašen*
mōlti urtel il'i χōjtal, *ulten*
jastilən: *jirija jastəla il'i akaja*
jastəla. *aŋken pelək elti*,
aŋken elti nāŋ urten ki,
nāwremənŋ akaja al'la. *akaja*
jastəla. *aχa*, *akajəl*. *nō*, *akaja*,
i jasəŋ sī, *akajəl*, *aki*. *tθχəl*
χōjat χōša χθllən: *aken χōlta*
māns? *aken mūj werl?* *a tθχəl*
χōjaten pa jastl: *akajem rθpiil*
il'i mūj, *wəj wəlti māns*, *aχa*, *i*
jasəŋ, *aki il'i akajəl*, *i jasəŋ*.
sīt mūj, *i sīrən jastəl*: *aŋki*
pelək rθtl i ašel pelək rθtl.

iki • *nō sīt unšək χθ ikija al'la*. *sī*
iken, *tūm χətəŋ iken*, *jastila*.
lūw unšək iki tāŋχa. *nū*, *rθt*
kūtn χānmem iki, *unšək iki*,
tāŋχa χānməl iki, *jajəl iki*, *i*
unšək tāŋχa, *jajəl iki*.

Egyesek meg még *śaśi*-nak is hívják, *śaśi*-nak. [anyád apja?] Az az anyai nagyapám (*āśikem*). [anyád anyja?] Anyai nagyanyám, anyai nagyanyám (*aŋkimem*). Á, az anyai nagyanyám. Anyám anyja: anyai nagyanyám. Mhm.

Na az *aki* az rokon. Rokon, sokféleképpen rokon. Néha micsoda, mi ezen a vidéken mi hiszen úgy mondjuk: apád oldala felől... rokon, apád valami *urti*-ja vagy ki, néha azt mondod: *jiri*-nek mondod vagy *aka*-nak mondod. Anyád oldala felől, ha anyád felől a te *urti*-d, a te gyereked *aka*-nak szólítja. *aka*-nak mondja. Aha, *aka*-ja. No, *aka*-nak, egy szó bizony, *aka*-ja, *aki*. Némelyeknél hallod: *aki*-d hova ment? *aki*-d mit csinál? Némelyek pedig azt mondják: *aka*-m dolgozik vagy mi, vadászni ment, aha, egy szó, *aki* vagy *aka*-ja, egy szó. És az, egyféleképpen mondja: anya oldali rokona vagy apja felőli rokona.

• No hát az idősebb férfit *iki*-nek mondják. Az az *iki*, abból a házból való *iki*, mondják. Ő idősebb *iki* alighanem. No, a rokonok között *χānmem iki*, idősebb *iki*, alighanem

- *a, iki. iki, müj, sit jox xöjat jasəŋ. iki jox xöjat. lüw ar sîrən jastəlen. nō pa xöjat iki ulten jastl: si ikel, tüm iken welpasləl il'i unta mənəs, sit, il'i si iken woša mənəs, jastəlen.*
- *a šälta äl lüw äl jastəlen: tüm neŋen ikel x... welpasləl. a xöjat lüw ikel müj jastəl lüw xänti jasəŋən müj sîrən jastilen: nō unšək xöjatət jastələt ij-ikem, ij-ikem. aj xöjat pa müj: ij-iki xöt ät jastələt aj xöjat. mölti kem jastələt i-xθjem, aj xöjat. a unšək xöjat xöt sit jastl: ij-ikem. ij-ikem unta mənəs. ij-ikem rθpitol. ij-ikem rθpitti ät weritl. sit jastilət.*
- *χänmel iki, jajəl iki idősebb alighanem, jajəl iki.*
- *Á, iki. iki, micsoda, az férfiakra vonatkozó szó. iki, férfi. Azt sokféle képpen mondd. Na, iki-t általában valaki akkor mond: az az iki, az az iki-d vadászik(-halászik) vagy az erdőbe ment, így, vagy az az iki a városba ment, mondd.*
- *Aztán meg csak úgy mondd: annak a nőnek a férje (iki-je) vadászik (-halászik). De valaki az ő férjére mit mond, ő hanti nyelven hogyan mondd: na idősebbek azt mondják: ij-ikem, ij-ikem. A fiatalabbak meg micsoda: ij-ikem-et hiszen nem mondanak a fiatalok. Valamikor azt mondják: i-xθjəl. i-xθjem, a fiatalok. De az idősebbek viszont azt mondják: ij-ikem. ij-ikem az erdőbe ment. ij-ikem dolgozik. ij-ikem dolgozni nem bír. Azt mondják.*
- *űp sit si jasəŋ: nāŋ iken asi: űpen. il'i iken jajəl. iken elti unət, rθtlal, lüw rθtlal. jox xöjat sit űpen. űplan.*
- *űp sit si jasəŋ: nāŋ iken asi: űpen. il'i iken jajəl. iken elti unət, rθtlal, lüw rθtlal. jox xöjat sit űpen. űplan.*
- *sit űpen, müj, iken rθtət. iken rθtət: nāŋ űplan. xöj iken elt unət, űplan. il'i iken lüw urtilal: űplan. šiməs rθtət sit*
- *Az űp, az az a szó: a férjed apja: űp-od. Vagy a férjed jaj-a. A férjednél idősebbek, rokonai, az ő rokonai. A férfiak az űp-od. űp-jaid.*
- *Az űp -od, micsoda, a férjed rokonai. A férjed rokonai: a te űp-jaid. Aki a férjednél idősebb, azok az űp -jaid.*

*űplal. iken jirel pa űpen-iki.
axa, jox xőjat űpen-iken.*

<i>imi</i>	• <i>pa imi šit ne xőjat. xŃ, lűw imel.</i> • <i>šit rŃt kűtŃ mŃlti nawrem, wante, lűw ašel i jajəl imi, lűw jastijl, ma imajem, jirel imi. jajəl imi aňxel, a tām jirel imi imi, imajəl. imijel. šiti jastəla.</i> • <i>imi-xili, imi-xili xŃt nŃ šit unšək imi alła tāŃxa, xilel, imi-xili.</i> • <i>axa, lűw, ši xŃjen imen, jastəl, imen, imen xŃ.</i> • <i>nŃ šit iši rŃt mŃlt širən jastəla, ar širən ja... jastəla. šit lűw imi. imajəl. šit un xőjat. un xőjat. jastila. a... ašen, lűw aňxel. ašen lűw aňxel: imajen. aňken lűw ōpel: nāŃ imajen. šit šiməs rŃt jasəŃ. imajen.</i> • <i>imi xŃt lűw ma nŃm... Ńnšək imi isa jastəla: imi. šit tűm imen, tām imen, šit imi, imi ne xőjat. unšək imi. a ši ima pa šit ši rŃt jasəŃ. šit nāŃ rŃten, xőjaten rŃt. šiməs jasəŃ.</i>	Vagy a férjed <i>urti</i>-jai: az ilyen rokonok az <i>űp</i>-jaid. A férjed <i>jiri</i>-je is <i>űpen-iki</i>. Aha, férfiak, <i>űpen-iki</i>-d. • Az <i>imi</i> az nő. Férfi, az ő felesége. • A rokonok között valami gyerek, nézd, az ő apja és <i>jaj</i>-a felesége, azt mondja: az <i>ima</i>-m, <i>jiri</i>-je felesége. A <i>jaj</i>-a felesége <i>aňxel</i>, de ez a <i>jiri</i>-je felesége, <i>imi</i>, <i>ima</i>-ja. <i>imi</i>-je. Úgy mondják. • <i>imi-xili</i>, na az <i>imi-xili</i> alighanem idősebb nőt jelent, az unokája, <i>imi-xili</i>. • Aha, ő, az a férfi nős (<i>imen</i>), mondja, nős, nős férfi. • Na az szintén rokont valahogy mondanak, sokféle-képpen mondják. Ő tehát <i>imi</i>. <i>ima</i>-ja. Az idősebb valaki. Idős. Mondják. Az apádnak... az <i>aňxi</i>-ja. Az apádnak az <i>aňxi</i>-ja: <i>ima</i>-d. Anyádnak az <i>Ńpi</i>-ja: <i>ima</i>-d. Ez ilyen rokon szó. <i>ima</i>-d. • Az <i>imi</i> hiszen én azt hiszem, idősebb nőket mindig így mondják: <i>imi</i>. Az az <i>imi</i>-d, ez a <i>imi</i>-d, amaz <i>imi</i>-d, az <i>imi</i> nő. Idősebb <i>imi</i>. De az <i>ima</i> az pedig rokon szó. Az a rokonod, valakidnek a rokona. Olyan szó.
<i>kili</i>	• <i>kili? kili šit mŃlti xőjat rutəl, šita aŃtilla. šit apšel i ne</i>	• <i>kili? kili</i> az valami, valakinek a rokona, úgy hívják. Az az

- χόjat sírən, ne apsel iki, lūw, wan, ōpi. il'i ōpel iki, sit lūw kili, kilel. sálta sí ōpel iki, apsel iki lin pa kileḡən, lūw kütelən pa kili. símäs rθt.*
- apši-ja, és nők szerint, a ne-apsi-ja (húga) féje, ő, nézd, ōpi (nővér). Vagy az ōpi-ja férje, az az ő kili, kili-je. Aztán annak az ōpi-jának a férje, apši-ja férje, ők ketten is két kili, egymás között is kili-k. Ilyen rokon.*
- ǎñxi**
- *ǎñxi sit, nō, jajəl imi, ǎñxel. jajəl imi, ǎñxel, sí jasəḡ. nō il'i pa pūḡəlšək jajen isi ǎñxi, isi, il'i mōlti ǎs-pōḡen nāḡ elti unšək ki, ǎs-pōḡen imel isi ǎñxen.*
 - *ǎñxi, az, na, a bátyja (jaj) felesége, ǎñxi -ja. A bátyja felesége, ǎñxi -ja, az a szó. Na, vagy távolabbi bátyád szintén ǎñxi, vagy valami ǎs-pōḡ-od (anyai unokafivéred), ha nálad idősebb, az ǎs-pōḡ -od felesége szintén ǎñxi-d.*
- ortí**
- *ortí jasəḡ pa ul. ortí jasəḡ sit nāḡ iken apsel, orten.*
 - *ortí szó is van. Az ortí szó az a férjed kistestvére, ortí-d.*
- ortí-weḡ**
- *ortí-weḡ*
 - *ortí-weḡ sit lūw ōsḡel iki. lūw ortí weḡəl. ɔsḡel sit ōpel ewi. ɔsḡel. ōsḡel iki, lūw ortí-weḡəl. síti tāḡḡa.*
 - *ortí-weḡ az az ő ɔsḡi-ja férje. Az ő ortí-weḡ-je. Az ɔsḡi -ja az ōpi-ja lánya, ɔsḡi-ja. ɔsḡi-ja férje, az ő ortí-weḡ -je. Így alighanem.*
- ɔr-ne, ɔr-ne pa sit tāḡḡa ortel jasəḡ. ortel. ɔr-neḡən. ikel apši, ne-apši, ortel, ɔr-neḡəl.**
- *ɔr-ne, ɔr-ne pedig alighanem ortí-ja szó. ortí-ja. ɔr-ne-je. A férje apši-ja, ne-apši-ja, ortí-ja, ɔr-ne-je.*
- ḡǎnəm**
- *ḡǎnəm sit nāḡ rθten, mōlti sírən, nāwremlan elti, weḡen asi, meḡen asi, nāḡ ḡǎnmen, il'i nāḡ ōpen ūpəl, jajen ūpəl, pa ḡǎnmen, sit símäs rθt: ḡǎnmen. sí lūw isi chójat, nāwremlal, mūj: nāḡ ḡǎnəmlan. nō sit i sílta sí jastla: ne chójat ḡǎnəm neḡət,*
 - *A ḡǎnəm az a te rokonod, valahogy, a gyerekeidtól, a weḡ-ed apja, meḡ-ed apja a te ḡǎnəm-od, vagy az ōpi-d ūp-ja, jaj-od ūp-ja, az is ḡǎnəm-od, az ilyen rokon: ḡǎnəm-od. És ő, annak a gyerekei, vagy mi: a te ḡǎnəm-jaid. Na és az onnan aztán mondják: a*

*jɔχ χōjat χānmet. pa šiti ší
jastələn: χānəm ne, nāŋ
jōχətsən? χānəm ne, wūśa ula,
il'i mūj. šiti ší jastəla.*

nők *χānəm*-nők, a férfiak
χānəm-ok. És így is mondom:
χānəm ne, megérkeztlél?
χānəm ne, üdvözöllek, vagy
mi. Bizony így mondják.

ɔsχi

- *ɔsχi, ɔsχi pa šit šiməs jasəŋən
jastila: χōjat lūw öpel e... ewi.
χōjat lūw öpel ewi l'i tām
ašel, ašel apši l'i öpel ewi. šit
ɔsχel. ɔsχel*

- *ɔsχi, ɔsχi* az olyan szavakkal
mondható: valakinek az ő
nővére (*öpel*) lánya.
Valakinek az ő nővére lánya,
vagy ez az apja, apja
kistestvére vagy nővére
lánya. Az az *ɔsχi. ɔsχi*-ja.
[...]

- *ɔʀ-neŋem, jastl, ší ɔʀ-neŋem
šit, šit ɔrtel, ɔʀ-neŋəl. a tām
ɔsχi neŋəl. nim mūw χōjat,
nim mūwən neŋət Ølten nim
mūw χōjatət jastələt: ɔšχem. a
tām mūŋ jasəŋewən ɔsχel.
ɔsχi. ɔʀ-ne pa šit ší atel jasəŋ.
šit ɔrti jasəŋ, ɔʀ-neŋen.*

- *ɔrti*-nőm, aszongya, az *ɔrti*-
nőm az, az az *ɔrti*-ja, *ɔrti*-
nője. Ez pedig az *ɔsχi*-nője.
A folyón lefelé lakók, a lenti
földi nők néha, a lenti földiek
azt mondják: *ɔšχem*. De ezen
a mi nyelvünkön *ɔsχel. ɔsχi.*
ɔrti-nő, az pedig külön szó.
Az az *ɔrti* szó, *ɔrti*-nőd.

urti

- *urti-χØ*
- *pa urti χōti jastila, pa šit lūw
urtel, aŋkel apši, lūw urtel.
urti-χØ. nő, aŋkel apši, lūw
urtel.*

- *urti-χØ*
- Az *urti*-t hiszen mondják, az
meg az ő *urti*-ja, az anyja
apši-ja, az ő *urti*-ja. *urti-χØ*.
Na, az anyja *apši*-ja, az ő
urti-ja.

*ās-ewi,
ās-pōχ*

- *ās-ewi, ās-pōχ šit nāŋ aŋken
ší ās-pōχen aŋki öpeŋən-
apšəŋən. i aŋkepŋ i ašepəŋŋ,
il'i mūj, nő, öp pa apši. šit
nāwremlal ās-pōχlal. ší širŋ.
ās-ewilal, ās-pōχlal.
nāwremlal.*

- *ās-ewi, ās-pōχ* az a te anyád,
annak az *ās-pōχ*-odnak az
anyja két nővér. Egy anyától,
egy apától valók, vagy mi,
na, *öpi* és *apši*. Annak a
gyerekei az *ās-pōχ*-jai. E
módon. *ās-ewi*-jei, *ās-pōχ*-
jai. Gyerekei.

- *sít ős-ewen, öpija át jastələn, ős-ewen, anken apšen ewi il'i xöj. sít nāḡ ős-ewen. aj ul, un ul, ős-ewi.*
 - *Az az ős-ewi-d, öpi-nak nem monddod, ős-ewi-d, anyád kistestvére, lánya vagy ki. Az a te ős-ewi-d. Kicsi van, nagy van, ős-ewi.*
- jɔχ*
- *jɔχ*
 - *jɔχ sít nō jɔχ xöjatət. xöjət, sít jɔχ, ar xö. kätən, xöläm i, nō xöläm elt wüla. jɔχ. xöläm, näl, jan xö, sít jɔχ.*
 - *a, jɔχ ullət müj? as jɔχ ullət, šāna jɔχ ullət, ullət aj-wəš-jɔχ, aj-wəš-jɔχ, aj-wəš-jöχan elti. aj-wəš-jöχan, aj-wəš jöχanen wəjkar, usí-wəjkar il'i, sí, aj-wəš-jöχan sít. sít aj-wəš-jöχa allajət. šälta künewət jɔχ...*
 - *a, nō sít pa, sít pa atel širən allajət. töxəl, wan, šānajən lüw arsir xöjat ul. töxəllal pöslən jɔχ, ullət, töxəllal šāna jɔχ ullət, šälta wəš-kurtən jɔχ ullət, sít pa atel xöjatət, nō, tāta ullət, wəš-kurtən jɔχ. nō, wəš-kurtən jɔχ lüw sít körtel elti sí elt allajət sít. nō, nim-wəš-kuř elti sít allajət, wəš-kurtən jɔχ. pasir müj? ullət lora-kurtən jɔχ, ullət xör-pünən jɔχ, sít körtel elt allajət, nömnəšək aj-kurtən jɔχ, pa jöχan-táj jɔχ. sít nömnən aj-kuř ul, aj-kuř elti. neməl aj-kuř, neməl aj-kuř. tiltəm nümpijən ul.*
 - *jɔχ*
 - *jɔχ, na azok a férfiak. Férfiak, azok a jɔχ, sok férfi. Kettő, három és, na háromtól kezdve. jɔχ. Három, négy, tíz férfi: az a jɔχ.*
 - *Á, és jɔχ micsodák vannak? Van as jɔχ, šāna jɔχ van, van aj-wəš-jɔχ, aj-wəš-jɔχ, az aj-wəš folyótól. Az aj-wəš folyó, az a folyó a Vojkar, Uszty-Vojkari, vagy, az, aj-wəš folyó bizony. Őket aj-wəš-jɔχ-nak nevezik. Aztán a künewət jɔχ...*
 - *Na, az pedig, az pedig külön módon hívják. Egyesek, nézd, a Szinján sokféle ember él. Egyesek pöslən jɔχ, vannak, egyesek šāna jɔχ, aztán vannak wəš-kurtən jɔχ, azok meg külön valakik, na, itt élnek, wəš-kurtən jɔχ. Na, a wəš-kurtən jɔχ-ot a falujuk miatt hívják így. Na, a nim-wəš-kuř-ból valókat így hívják, wəš-kurtən jɔχ. Másféle micsoda? Van még lora-kurtən jɔχ, van xör-pünən jɔχ, azokat a falujukról nevezik meg, feljebb aj-kurtən jɔχ, és jöχan-táj jɔχ.*

- *məjəŋ jəχ sít χθn χōjat jōχətlət jelta χōjatət. jelta χōjatət jōχətlət pa sít məjəŋ jəχ. jastilajət.*
 - *ši məs jəχlan pōr jəχlan tāŋχa itlal wət pōr jəχa mǎnlət, pōsłəŋ jəχ, itlal məs jəχa mǎnlət, pa šǎna jəχa mǎnlət. šiti tāŋχa mǎnlət. mhm, šiti tāχa ši. šišən i sir χōjatlat pōsłəŋ jəχ, i sir jəχlal šǎna jəχ. nō šiti ši, kǎtna mǎnlət. tθχəllal lūw ši χōjatləŋ šǎna jəχ lūŋtəslət, tθχəlləl pōsłəŋ pela lūŋtəslət. ši aj-kurtəŋ ōtlal isi šiti lūŋtəslət, a aj-wəš-jəχlan sít, sít ma át ujtleŋ, lūw χōlta pela lūŋtəslət. sít pa mūw χōjatət. sít ma át ujtlələŋ.*
- rut*
- *pa rut, nəŋ, χōj wan χōjat təjləŋ, nəŋ rθten, ši wan χōjatlan, nəŋ ši i χōjat, i χōjat, sít i jastəl: nəŋ rθten. aχa, i rθten.*
 - *lūw ikem lūw χōjat təjl, lūw, lūw, lūw rθtlal. sít ma rθtema, əl ma sema pūnšəm rθtem əntəm. lūw pa lūw, lūw sema*
- Azok, ott fenn *aj-kuř* van, *aj-kuř* -ból. A neve *aj-kuř*, a neve *aj-kuř*. *tiltəm* felett van.
- *məjəŋ jəχ* az ha valakik, távoli valakik érkeznék. Távoli valakik érkeznék és az a vendégség. Mondják.
 - *A məs jəχ, pōr jəχ* alighanem, íme, az egyik *pōr jəχ*-ba megy, a *pōsłəŋ jəχ*, a másik *məs jəχ*-ba megy, és a *šǎna jəχ*-ba mennék. Alighanem így megy. Mhm, így alighanem. Így az egyik félék *pōsłəŋ jəχ*, a másik féle *šǎna jəχ*. Na így bizony, kétfelé mennék. Egyesek ők, azok a valakik *šǎna jəχ*-nak számítanak, egyesek *pōsłəŋ jəχ*-nak számítanak. Azok az *aj-kurt*-iak szintén így számítanak, de az *aj-wəš-jəχ*, azt én nem tudom, ők merre felé számítanak. Azok más vidékről valók. Azt nem tudom.
 - Hát a rokon, neked, aki közeli valakid van, a te rokonod, az a közeli valakid, te azt a valakit, egy valakit, egyre így mondod: a te rokonod. Aha, az egy rokonod.
 - A férjem öneki valakije van, az ő, az ő rokonai. Az az én rokonom, csakhogy nem az én szívembe zárt rokonom. Ő

*pünšəm rθtl, atel... sema
 pünšəm rθtl, nō, nāη χōlsa
 tijsən, χōj elt tijsən, si jasəη.
 aχa, nō. nāη rθten, nāη χōj elt
 tijsən, i nāη, nāη χōjatlān, χōj
 elt tijsən, sit ij rθtət. a lūw pa,
 ikem, lūw, lūw pa sit χōj elt
 tijs lūw χōjatlal si, lūw i rθtət.
 atel rθt lūw ũže, ma pa atel
 rθt.*

- *pa tāmen, tān sāna jōχanən
 kašəη sir χōjat lūw atel rθt si,
 atel rθt ullət.*

meg az ő, az ő szívébe zárt rokona, külön... A szívébe zárt rokon, na, ahonnan te eredsz, akitől eredsz, az a szó. Aha, na. A te rokonod, akitől származol, és te, a tieid, akitől származol, azok egy rokonok. Ő pedig, a férjem, ő, ő meg ahonnan származik, azokkal ő egy rokonok. Külön rokonok már, én pedig külön rokon.

- Ezek meg, itt a Szinja folyón mindenféle emberek az ő külön rokon[sága], külön rokonságok vannak.